בעי רב אשי בור מהו שתפסיק, אמת המים מהו שתפסיק, (א) רשות הרבים מהו, ריכבא דדיקלי מהו? תיקו. בעא מיניה הלל מרבי עלה ארז ביניהן מהו? עלה, ברשותא דידיה נפק! אלא היה ארז ביניהן מהו? אמר ליה קנה וקנה: כיצד הן עומדים? רב אמר בשורה, ושמואל אמר כחצובא. מ"ד בשורה כ"ש כחצובא, ומ"ד כחצובא אבל כשורה לא מ"ט? משום דמיזדרע בינתייהו, מתקיף לה רב המנונא ולמ"ד כחצובא מ"ט דלא מיזדרע בינתייהו, אלא מעתה זבין ליה תלת היגי רומייתא דלא מיזדרע בינתייהו הכי נמי דיש לו קרקע? א"ל הנך לא חשיבי הנך חשיבי:

מתני' המוכר ראש בבהמה גסה לא מכר את הרגלים, מכר את הרגלים לא מכר את הראש, מכר את הקנה לא מכר את הכבד, מכר את הכבד לא מכר את הקנה, אבל בדקה מכר את הראש מכר את הרגלים, מכר את הרגלים לא מכר את הראש, מכר את הקנה מכר את הכבד, מכר את הכבד לא מכר את הקנה: ארבע מדות במוכרין מכר לו חטין יפות ונמצאו רעות הלוקח יכול לחזור בו, רעות ונמצאו יפות מוכר יכול לחזור בו, רעות ונמצאו רעות, יפות ונמצאו יפות אין אחד מהם יכול לחזור בו, שחמתית ונמצאת לבנה, לבנה ונמצאת שחמתית, עצים של זית ונמצאו של שקמה, של שקמה ונמצאו של זית, יין ונמצא חומץ, חומץ ונמצא יין שניהם יכולין לחזור בהן:

גמ' אמר רב חסדא מכר לו שוה חמש בשש ושהוקר ועמד על שמנה, מי נתאנה, לוקח, לוקח יכול לחזור בו ולא מוכר משום דא"ל

בעי רב אשי. אם תימצי לומר דהנך אין מפסיקין משום דליכא שום הפסק בינתים אבל אם יש בור של מים מכונסים בין ג' אילנות מהו שתפסיק אמת"ה דאיכא מפסיק דהא לא מיתחזו המים מכראי אבל אמת המים מהו אמת"ה דלא מפסיק, רשות הרבים כגון מד' אמות עד ט"ז ולא ט"ז בכלל מהו שתפסיק: **ריכבא דדיקלי.** הרכבת דקלים הרבה ביחד דמי להפסקה טפי מכולהו: **עלה ארז ביניהן.** לאחר מכירה מהו מי הוי הפסקה ולא יקנה קרקע הכי ס"ד השתא ומתמה עלה "הא ברשותיה דלוקח קאי" דכיון דמעיקרא לא היה שום הפסק קנה קרקע וכיון דקנה קרקע הארז שלו הוא דבקרקע שלו גדל: **היה ארז.** בשעת מכירה: **קנה וקנה.** וגם הארז קנוי לו כדתניא לעיל ואת האילנות שביניהן: **כיצד הן עומדין.** היאך הן נטועין הני ג' אילנות שיש בהן מארבע ועד ט"ז היאך סדר נטיעתן דקני קרקע: **בשורה.** כזה *** והוי ד' אמות או עד י"ו בין כל אחד לחבירו: **כחצובא.** קיקן שיש לו שלש רגלים, אחד כנגד אויר השתים כזה ⁂ : **כל שכן כחצובא.** דאין הקרקע ראוי לחרישה ולא שיירה לעצמו: **תלת היגי רומייתא.** סנאים או אטדים גדולים כחצובא ולי נראה אפילו בשורה נמי לא מיזדרע בינתים שדואגים ללכת בסמוך להם מפני שטעלים בגוף כקוץ ומכאיב: **הנך לא חשיבי.** היגי רומייתא ואנן תרתי בעינן חשיבות דאילנות והוא דלא מיזדרע: **מתני' לא מכר את הרגלים.** ובתוספתא (פ"ד) תני בד"א במקום שלא נהגו אבל במקום שנהגו הכל כמנהג המדינה: **הקנה** היא הריאה ונקראת על שם קנה שלה: **ד' מדות במוכרין.** ד' דינין חלוקין זה מזה ואלו הן לוקח יכול לחזור בו, מוכר יכול לחזור בו, אין אחד מהן יכול לחזור בו, שניהן יכולין לחזור בהן הרי ד', והשתא מפרש להו ואזיל ומניינא לא למעוטי מידי אתא אלא להודיעך שצריך ליתן טעם לכל ארבעתן למה הן חלוקין זה מזה: **מכר לו חטים יפות.** התנה לו למכור חטים יפות ונמצאו רעות אין זה מקח טעות שיוכלו שניהם לחזור שהרי חטין התנה לו למכור וחטין מכרו ואי משום דרעות נינהו אין זו אלא אונאה (ב) כגון אונאת שתות ויכול לוקח לחזור שהרי נתאנה אבל מוכר שלא נתאנה לא יכול לחזור אפי' אם הוקיר השער דבשעת מכירה לא נתאנה הוא אלא לוקח ותנן בהזהב (ב"מ דף נא.) מי שהוטל עליו אונאה ידו על העליונה רצה אומר לו תן לי מעותי או תן לי מה שאוניתני והכא נמי מי שנתאנה יכול לחזור בו ואע"ג דלית הלכתא כי ההיא משנה דהא פסק רבא בהזהב (שם דף נ:) שתות קנה ומחזיר אונאה ואינו יכול לומר תן לי מעותי וההיא משנה מוקי לה רבא כר' יהודה הנשיא ואיהו סבירא ליה כרבי נתן, אפילו הכי הכא גבי יפות ונמצאו רעות כ"ע מודו דיכול לחזור שהרי הטעהו ולא היה דעתו ליקח רעות אבל גבי אונאת שתות שקנה מה שרוצה לקנות וליכא שום טעות אלא מכירת יוקר התם מחזיר אונאה משום דכתיב אל תונו אבל המקח קיים כרבי נתן וכדפסק רבא: **רעות ונמצאו יפות.** מוכר נתאנה והלכך יכול לחזור ולא לוקח ואפי' אם הוזל השער: **אין אחד מהן יכול לחזור בו.** ואפי' אם הוקר השער דנתאנה מוכר או הוזל השער ונתאנה הלוקח דסד"א דהיכא דהוזל השער ורוצה לוקח לחזור מצי טעין גבי רעות ונמצאו רעות אני ליפות נתכוונתי והאי דאמרי לך רעות לאו משום דנתרצתי אלא משום דרע רע יאמר הקונה כדאמר בגמ' וכן היכא דהוקר השער ורוצה מוכר לחזור מצי טעין גבי יפות ונמצאו יפות רעות הייתי סבור למכור והא דאמרי יפות משום דטוב טוב יאמר המוכר למדרע רע יאמר הלוקח המוכר אומר טוב טוב קמ"ל דתרוייהו לא מצו הדרי הואיל ונמצא כמו שאמרו שניהן והוא הדין במוכר סתם שלא פירשו לא רעות ולא יפות דאין אחד מהן יכול לחזור: **שחמתית.** אדומה על שם חמה שמאדימתן: **ונמצאת לבנה.** שניהן טעו דכיון דהתנה לו למכור שחמתית חפץ היה לעכב הלבנה וגם הלוקח לא היה חפץ בלבנה כי אם בשחמתית וכן כל הנך דקתני ואזיל דהוו שני מינין ואיכא דניחא ליה בהאי ולא ניחא ליה בהאי הלכך הוי מקח טעות ושניהן נתאנו הלכך שניהן חוזרין ואע"פ ששוה יפה (ג) ממה שקנאו מיהו אין חפצים במכירה זו לא לוקח ולא מוכר אבל גבי חטין יפות ורעות כולי עלמא ניחא להו ביפות ולא ברעות ורצון המוכר לעכב היפות ולמכור הרעות ודעת הלוקח ביפות ולא ברעות: **יין ונמצא חומץ.** אין זה יפות ונמצאו רעות דאיכא דניחא ליה בחלא ואיכא דניחא ליה בחמרא כדמפרש בגמ': **גמ' אמר רב חסדא מכר לו שוה חמש בשש.** עכשיו נתאנה לוקח שתות מעות שהרי מו' מעות שנתן לו למוכר לא היה לו ליתן כי אם ה' דאינו שוה אלא ה' אבל שוה ו' בה' דלקמיה הוי שתות מקח שנתאנה המוכר מפשוט אחד שהוא חלק שש משוייו של מקח ששוה ששה ובה' מכרו וקרי ליה רב חסדא אונאה וקאמר בתרוייהו שנתאנה יכול לחזור בו דסבירא ליה כשמואל דאמר בפרק הזהב (שם דף מט:) אף שתות מעות שנינו דלא שנא אונאת שתות דמעות או אונאת שתות דמקח דהויא אונאה ויכול לחזור מי שנתאנה כדתנן מי שהוטלה האונאה עליו ידו על העליונה ותניא כוותיה דשמואל ורב חסדא בפ' הזהב (שם) מי שהוטל עליו ידו על העליונה כיצד מכר לו שוה ה' בו' מי נתאנה לוקח יד לוקח על העליונה רצה אומר לו תן לי מעותי או תן לי מה שאוניתני מכר לו שוה ו' בה' (ד) אתאנה מוכר יד המוכר על העליונה רצה אומר לו תן לי מקחי כו' ומיהו לית הלכתא כרב חסדא אלא כרבא דפסק התם הלכתא שתות קנה ומחזיר אונאה ומיהו רב חסדא כסתם מתני' דהתם ס"ל דמי שהוטל עליו ידו על העליונה ואתא למימר היכא דמכר לו שוה חמש בו' דנתאנה לוקח והיה יכול לחזור בכדי שיראה לתגר או לקרובו כדאמר בגמ' בהזהב (שם) והוקרו בתוך אותו זמן ועמדו על שמנה דהשתא לבסוף נתאנה מוכר אפילו ביותר משתות דהוי ביטול מקח ורוצה מוכר לחזור עתה משום דעדיין לא נתקיים המקח לגמרי כל זמן שיכול לוקח לחזור דעדיין לא הראה לתגר או לקרובו והלכך הואיל ובתוך כך נתאנה גם הוא רוצה לחזור שהרי עתה נתאנו שניהם אפ"ה אינו חוזר דמי הוא שנתאנה מעיקרא בשעת מכירה לוקח הלכך יכול לחזור בו כל שעה שירצה בתוך זמן הקצוב לו אבל לא מוכר שהרי הוא היה המתאנה וידו על התחתונה ואע"פ שלא נתקיים המקח עדיין כשחזר ונתאנה גם הוא: **משום** דא"ל

רשות הרבים מהו שתפסיק. לאו ברוחב ט"ז איירי אע"פ שסתמו כך: **מכר** את הקנה כו'. קנה היא ריאה עם הלב ומספקא ליה לר"י אם מכר הלב אם מכר ריאה אם מכר ריאה אם מכר הלב: **לוקח** יכול לחזור בו ולא מוכר. אור"ת דרבא דפסיק בפ' הזהב (ב"מ דף נ: ושם ד"ה אמר) שתות קנה ומחזיר אונאה אתי שפיר כרב חסדא ולא בעי למימר דקנה בעל כרחו אלא רצה קנה ומחזיר אונאה אלא שלא חש רבא לפרש רצה משום דקאי אמתניתין דהתם דקתני ידו על העליונה ותניא כוותיה דרבא דקא מייתי התם היינו מרבי יהודה הנשיא דאמר רצה אומר תן לי מקחי ולא כר' נתן אע"ג דלכאורה משמע דהוי כר"נ דנקט רבא ממש לישנא דנקט ר"נ מכל מקום רבא הוי כרבי יהודה הנשיא וקנה דרבא לא הוי כקנה דר"נ דקנה דרבא אם רצה וקנה דר' נתן על כרחו והא דאמר התם בתר הכי מתני' דלא כרבי נתן ולא כרבי יהודה הנשיא כו' וקאמר רבה לעולם כרבי נתן ותני נמי בברייתא רצה רבא אמר לעולם כרבי יהודה הנשיא מה שלא רצה רבא להעמיד כר"נ ותני רצה אע"ג דרבא גופיה קאמר קנה ובעי למימר רצה היינו משום דאיהו קאי אמתניתין אבל ר"נ דלא קאי אמתניתין הוה ליה לפרושי:

אי

רבינו גרשום

דמצטרפין וקנה קרקע. או דלמא הואיל וההוא שלישי לאו בדידיה קאי לא מצטרפי: בעי רב אשי. מכר לו ג' אילנות בתוך שלו ובור אחד מפסיק בין האילנות הללו מהו מי אמרינן הואיל דבתוך שלו מכרן קנה קרקע או דלמא כיון דבור מפסיק כשתי שדות דמיין ולא קנה. והכי נמי מפרשי גבי אמת המים וריכבא דדיקלי בין האילנות הללו אלא שבור עמוק והוי טפי הפסקה מאמת המים. ואמת המים הוי הפסקה טפי מן ריכבא דדקלי: בעי מיניה הלל מרבי לא הלל הזקן הוא זה לפי שלא היה בימי רבי א) שרבי היה בחורבן ראשון והלל הזקן בחורבן השני: עלה ארז בין אילנות הללו מהו. מפסיק או לא מפסיק: ומקשי ליה מאי קא תיבעי לך. עלה ברשותא דידיה דלוקח נפיק ושלו הוא: אלא היה ארז ביניהן' בשעת מכירה מהו אמר ליה קנה וקונה קרקע דלא מפסיק: כיצד האילנות עומדין. דקנה הקרקע כשורה: ור' יוחנן אמר כחצובא. כלומר כמו בקבוק שהוא עגול כך הם עומדים בעגול. מאן דאמר כשורה הן עומדין קנה קרקע תחתיהן וביניהן וחוצה להן כמלא אורה וסלו אע"ג דכשורה עומדין כ"ש כחצובה דודאי קנה קרקע: ומאן דאמר כחצובה. מאי טעמא יש לו קרקע משום דלא מזדרע ביניהן להכי מכר לו הקרקע שביניהן שאין יכול לחרוש בצמד בקר ביניהן להיות תלם שלו שלם אבל כשורה דמצי למזדרע מיכן ומיכן סמוך לאילנות וביניהן לא קנה קרקע: תלת רומיתא. אילנות של אטד בעגול אחד דלא מזדרע בינתייהו הכי נמי דיש לו קרקע ללוקח. רומיתא גדולות וגבוהות. אמר ליה. הכא ודאי יש לו קרקע משום דחשיבי הני אילנות ומכר לו קרקע אבל גבי הני אין לו קרקע דלא חשיבי: פיסקא המוכר את הראש. סתם בבהמה גסה לא מכר את הרגל משום דהנהו חשיבי לחוד והני חשיבי לחוד והכי נמי כל הני מכר האי לא מכר האי דכל חדא וחדא מלתא חשובה באנפי נפשה היא: מכר את הקנה' הריאה קרי לה על שם קנה: אבל בבהמה דקה מכר את הראש מכר את הרגלים. משום דלא חשיבי כלום לגבי הראש דדבר מועט הוא והכי רגילי אינשי למיקני: מכר את הרגלים לא מכר את הראש. משום דראש חשוב בפני עצמו הוא: מכר את הכבד לא מכר את הקנה' משום דקנה מלתא חשובה באפי נפשה היא: מכר לו חטים יפות. שהתנה לו לתת חטין יפות ונמצא שנתן לו רעות עכשיו נתאנה לוקח ויכול לחזור בו הלוקח' אבל אם מוכר רצה לחזור בו שנתייקרו אחר מיכן אינו יכול לחזור בו כדמפר' בגמ': התנה לתת לו חטין רעות. ונמצא שנתן לו יפות שנתאנה מוכר' מוכר יכול לחזור כדמפר' בגמ': התנה לתת לו יפות ונמצאו יפות כתנאם אין אחד מהם יכול לחזור בו הואיל שהשלים לו תנאו' וכל מי שנתאנה ב) יכול לחזור בו וידו על העליונה משום דמין אחר הן' אבל התנה עמו לתת לו שחמתית' כלומר חטין אדומים שנתאדמו מחמת החמה הזורחת עליהן ועל שם החמה קרויים שחמתית' ונמצאו לבנות' או לבנות התנה ונמצאו שחמתית והואיל דכל הני שני מינין הן יכולין לחזור בהן שלא כמה התנה ליתן לו: אמר רב חסדא מכר לו שוה חמש בשש. דהשתא איכא אונאה וסבירא ליה לרב חסדא דשתות כיותר על שתות ובטל מקח' ושוב הוקרו ברשות הלוקח ועמדו על ח' מי נתאנה מעיקרא הלוקח והלוקח אע"ג דנתייקרו ועמדו על ח' אם רצה יכול לחזור בו הואיל דמעיקרא הוה בו חזרה' אבל המוכר אם רצה לחזור בשביל שנתייקרו דהשתא מיהא נתאנה אינו יכול לחזור בו משום דמצי

עין משפט נר מצוה

סו א מיי' פכ"ד מהל' מכירה הל' ד סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רטו סעיף ז ולאוין נו:

סז ב מיי' שם הל' ה טוש"ע שם סעיף ו:

סח ג ד מיי' שם הל' ג טוש"ע שם סעיף ז:

סט ה ו מיי' פכ"ז מהל' מכירה הלכה ט טוש"ע ח"מ סי' רכ סעיף יד:

ע ז מיי' פי"ז מהל' מכירה הלכה א סמג עשין פב ולאוין קע טוש"ע ח"מ סי' רלג:

עא ח מיי' פי"ב מהל' מכירה הל' יג סמג לאוין קע טוש"ע ח"מ סי' רכז סעיף י:

מסורת הש"ס

לקמן קד:

* בתוך הסוגריים נמצא לשון דברי תיקון

הגהות הב"ח

(א) גמ' רשות הרבים מהו. נ"ב עיין לקמן דף קד ע"ב גרסינן דרך ע"ש: (ב) רשב"ם ד"ה מכר וכו' אלא אונאה כעין אונאת שתות וכו' בהזהב הלכתא שתות קנה: (ג) ד"ה ונמצאת וכו' ששוה יפה מה שקנאו: (ד) ד"ה אמר וכו' שוה ו' בה' מי נתאנה וכו' הלכך לוקח יכול לחזור:

נושא
באיזה צורה נטועים העצים כדי לזכות בקרקע שביניהם

מבנה
◇ "גסה, דקה"

מבנה
ד' מדות במוכרין

נושא/מבנה
△ ג' דינים של רב חסדא בדיני אונאה

א) נ"ל שרבי הי' אחר חורבן הבית והלל הזקן קודם החורבן הים. ב) ר"ל אם נתאנה בשתות כשיעור אונאה. או אפשר דרבינו קאי ארישא איפות ונמצאו רעות.